

На Всеукраїнський конкурс авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів « Нові технології у новій школі».

Номінація: *корекційно-розвиткові програми*

Корекційно - розвиткова програма

«У колі дружньої родини – знаходить щастя кожна дитина»

Автор:

Гудз Леся Антонівна

практичний психолог

Бучацької ЗОШ І-ІІІ ст.№1

тел.0982239019

КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВА ПРОГРАМА:

«У колі дружньої родини – знаходить щастя кожна дитина»

Науково-методичне обґрунтування проблеми

Програма сприяє адаптації першокласників до школи, до нового оточення, формуванню дружніх стосунків з однокласниками, розвитку емпатії та комунікабельності дітей, розвитку мислення, пам'яті, уваги, уяви та довільності дій. Ця програма корисна для практичних психологів з метою подолання труднощів адаптації дітей до навчання в початковій школі.

Пояснювальна записка

Майже усі першокласники мають труднощі під час адаптації. Дуже часто серед першокласників є діти, які через індивідуальні психофізіологічні особливості не можуть адаптуватися до нового для них життя: не вміють встановлювати позитивні відносини з іншими дітьми та вчителем, лише частково пристосовуються або не пристосовуються зовсім до режиму роботи і навчальної програми.

Процес адаптації першокласників протікає на всіх її рівнях:

- біологічному (пристосування до нового режиму навчання й життя);
- психологічному (входження до нової системи вимог, пов'язаних з виконанням навчальної діяльності);
- соціальному (входження до учнівського колективу).

Все це означає суттєву перебудову життя, фізіологічних та психічних станів першокласників.

Важливим чинником психологічної адаптації до школи є соціальне оточення. Від ставлення вчителя до дитини залежить успішність її майбутнього навчання. Успішність процесу адаптації для неї визначає ще й те, наскільки міцно вона змогла ствердити свою позицію серед однолітків. Проблему шкільної адаптації слід віднести до однієї з найбільш серйозних соціальних проблем сучасності, що вимагає вже не стільки поглибленого вивчення, скільки пошуку продуктивного рішення на практичному рівні. Щоб адаптаційний період минув успішно,

розроблено корекційно-розвиткову програму для учнів 1-х класів «У колі дружньої родини – знаходить щастя кожна дитина», що ґрунтується на ігрових методах розвивального і психокорекційного характеру.

Ця програма сприяє швидкій адаптації дітей до нових соціальних умов, до нового оточення; а також розвитку таких психічних процесів як: пам'ять, увага, мислення, довільність дій. Вона спрямована на створення сприятливих умов в класному колективі для успішної адаптації дітей, розвиток та вдосконалення комунікативних навичок, формування дружніх стосунків з однокласниками.

Мета програми: розвиток емоційно-вольової сфери, психічних процесів, умінь та навичок, які сприятимуть позитивній адаптації першокласників, корекція труднощів, що виникли у здобувачів освіти.

Завдання:

- розвиток пізнавальних процесів: уваги, пам'яті, уяви, відчуття, сприймання;
- розвиток комунікативних умінь та навичок;
- формування позитивної самооцінки;
- зниження тривожності;
- побудова довірливих взаємовідносин в класному колективі;
- формування навичок соціальної поведінки;
- підвищення рівня мотиваційної до навчальної діяльності;
- зниження емоційного і м'язового напруження у дітей;
- формування вміння працювати в групі, класному колективі.

Методичні прийоми:

- вправи для розвитку уваги, мовлення, пам'яті, мислення, уяви, сприймання, просторових уявлень;
- вправи на розвиток моторики;
- вправи, спрямовані на згуртування учнівського колективу;
- вправи на розвиток емоційної сфери та соціальних навичок;
- рухливі ігри;
- релаксаційні вправи;
- етюди на відображення окремих рис характеру або почуттів.

Організація занять:

Оптимальною формою проведення роботи є заняття з усім класним колективом.

- кількість дітей у групі 15-20 осіб;
- тривалість заняття – 35 хвилин;
- кількість занять – 10;
- частота занять – раз на тиждень.

Заняття за програмою можна проводити не лише з групою дітей, а також індивідуально (з невеликими корективами: тривалість заняття може зменшуватися, може бути змінено кількість та підбір вправ залежно від індивідуальних особливостей дитини).

Діагностичну роботу можна проводити окремими уроками. Проте, особливістю цієї корекційно-розвивальної програми є те, що діагностичні методики включені у заняття.

Структура занять:

Заняття організовується за такою схемою:

1. Вступна частина кожного заняття налаштовує групу на спільну роботу, встановлює емоційний контакт між усіма дітьми. Включає вітання, ігри та вправи на створення позитивної атмосфери, активізацію учнів.

2. Основна частина включає значеннєве навантаження всього заняття; вона складається з корекційно-розвивальних вправ, ігор та інших видів роботи; також включає рухову гру розвивального спрямування, діагностичні методики.

3. Завершальна частина закріплює позитивні емоції від заняття, передбачає групове єднання.

Очікувані результати:

- успішна адаптація дітей до навчання у школі,
- підвищення мотивації до навчання,
- підвищення рівня розвитку пізнавальних процесів (мислення, пам'яті, уваги, сприймання, просторової орієнтації, уяви та ін.) та пізнавальної активності,
- розвиток комунікативних навичок,

- створення дружніх стосунків , сприятливої психологічної атмосфери у групі першокласників,
- зменшення негативних емоційних проявів та афективних реакцій у поведінці,
- зниження рівня імпульсивності, тривожності, агресивності, стабілізація емоційного стану,
- емоційно-позитивне ставлення до школи.

Тематичний план

№	Зміст	Обладнання	Час, хв..
Заняття1	Мета: налагодження позитивних взаєностосунків у групі, усвідомлення дітьми своїх позитивних рис характеру, розвиток мовленнєвих вмінь та просторових уявлень, уваги, сприяння згуртованості школярів, формування позитивної навчальної мотивації, зменшення рівня тривожності.		35 хв.
1.	Вправа «Знайомство».	Іграшкова лисиця	8 хв.
2.	Вправа «Доторкнись до...».		5 хв.
3.	Вправа «Пантоміма».		8 хв.
4.	Вправа «Я готуюсь до школи»		7 хв.
5.	Вправа «Аплодисменти».		3 хв.
6.	Прощання. Вправа «Передай посмішку»		4 хв.
Заняття 2.	Мета: формування позитивного образу «Я», розвиток впевненості в собі, вмінь встановлювати позитивні взаємини з оточенням, мисленнєвої та мовленнєвої діяльності, визначення самооцінки школярів, розвиток уваги, спостережливості.		35 хв.
1.	Вправа «Хто ти?».	М'ячик	5 хв.
2.	Вправа «Упізнайте один одного».		4 хв.
3.	Методика «Сходінки».		12 хв.
4.	Вправа «Маленька кульки».		5 хв.

5.	Вправа «Чий голос?»		6 хв.
6.	Прощання. Вправа «Струм»		3 хв.
Заняття 3.	Мета: визначення рівня розвитку уваги, розвиток пізнавальних та психічних процесів, вміння слухати дорослого, просторових уявлень, формування почуття єдиного цілого, позитивного образу «Я», розвиток зосередженості, моральних рис у дітей.		35 хв.
1.	Вправа «Ім'я».		3 хв.
2.	Вправа «Так чи ні».		4 хв.
3.	Тест «Намисто» Авт. Фурман А.В.	Невеличкі аркуші паперу з малюнком кривої ,олівці	13 хв.
4.	Вправа «Замри».		5 хв.
5.	Вправа «Кого не стало?»	10 іграшок тварин	4 хв.
6.	Вправа «Чарівний клубок»	Клубок з нитками	6 хв.
Заняття 4.	Мета: підвищення самооцінки, впевненості в собі, сприяння згуртуванню дітей, закріплення поняття «вправо, вліво», розвиток уваги, пам'яті.		35 хв.
1.	Вправа «Добрий день».		3 хв.
2.	Вправа «Вправо-вліво».		3 хв.
3.	Методика «Графічний диктант» Авт. Ельконін.(Диктант№1,2)		11 хв.
4.	Вправа «Чотири стихії».		5 хв.
5.	Вправа «Давай поаплодуємо».		4 хв.
6.	Вправа «Я бачу...»		5 хв.
7.	Прощання. Вправа «Вінок побажань»		4 хв.

Заняття 5.	Мета: розвиток комунікативних навичок, психічних процесів, просторових уявлень, формування адекватної самооцінки у дітей, закріплення поняття «вправо- вліво», визначення рівня розвитку здатності довільно керувати своїми діями за інструкцією дорослого.		35 хв.
1.	Вправа «Скажи «Добрий день» не так, як інший».		5 хв.
2.	Вправа «Чарівний стілець».		5 хв.
3.	Вправа «Запам'ятай предмет»	10 дрібних предметів	5 хв.
4.	Методика «Графічний диктант» Авт.Ельконін.(Диктант №3,4)		11 хв.
5.	Вправа «Сонечко, парканчик, камінці».		4 хв.
6.	Вправа «Спати хочеться»		3 хв.
7	Прощання. Вправа «Вдячність»		2 хв.
Заняття 6.	Мета: зниження агресії, емоційного напруження, виховання спостережливості, розвиток слухового аналізатора, згуртування дітей, розвиток уваги, механічної пам'яті, групової згуртованості, зняття м'язового напруження .		35 хв.
1.	Вправа «Добрий день».		3 хв.
2.	Вправа «Друг до друга».		4 хв.
3.	Вправа «Бабуся складає у валізу...»		6 хв.
4.	Методика «Будиночок»	Малюнки до методики	11 хв.

5.	Вправа «Оплески».		5 хв.
6	Вправа «Штанга».		2 хв.
7.	Прощання . Вправа «Усмішка по колу»		4 хв.
Заняття 7.	Мета: розвиток стійкості та переключення уваги, зняття м'язового напруження, поліпшення психологічного клімату у класі.		35 хв
1.	Вправа « М'яч кожному».	М'яч	5 хв.
2.	Вправа «Трям».		6 хв.
3.	Вправа «Друкарська машинка».		7 хв.
4.	Вправа «Бабуся складає у валізу...».		8 хв.
5.	Вправа «Театр масок»		6 хв.
6.	Прощання. Вправа «Коло дружби»		3 хв.
Заняття 8	Мета: підтримання у дітей мотивації на пізнання себе через світ емоцій, визначення свого емоційного стану, зняття психом'язового напруження.		35 хв.
1.	Вправа «Нетрадиційні вітання».		4 хв.
2.	Вправа «Криголам «УХ»».		3 хв..
3.	Вправа «Тренуємо емоції».		5 хв.
4.	Вправа «Нескінченне речення».		7 хв.
5.	Вправа «Я контролюю свої емоції»		6 хв.
6.	Вправа «Море хвилюється»		7 хв.
7.	Прощання. Вправа «Повітряний поцілунок»		3 хв.
Заняття 9.	Мета: формування доброзичливих стосунків в групі, розвиток уваги, пам'яті, інтелекту, неординарного мислення, впевненості, невербальних засобів комунікації.		35 хв.

1.	Вправа «Добрий день».		3 хв.
2.	Вправа «Прості узагальнення».		6 хв.
3.	Вправа «Зроби навпаки».		6 хв.
4.	Вправа «Що змінилось».		5 хв.
5.	Вправа «Компліменти».	Подушка «сердечко»	6 хв.
6.	Вправа «Пробудження квітки»		4 хв.
7	Прощання. Вправа «Подаруй посмішку»		5 хв.
Заняття 10	Мета: розвиток комунікативних вмінь, почуття єдності, вмінь діяти разом, виховання поваги до інших дітей, активізація уваги учасників та створення позитивного настрою для подальшої роботи, зняття м'язового напруження, розвиток фантазії, дружніх взаємовідносин в групі.		35 хв.
1.	Вправа «Добрий день».		3 хв.
2.	Вправа «Тільки разом».		4 хв.
3.	Вправа «Чарівна подушка».	подушка	8 хв.
4.	Вправа «Бджоли та змії».		6 хв.
5.	Рефлексія. Вправа «На березі моря»		5 хв.
6.	Вправа «Віддам тобі те, що у мене є»		6 хв.
7.	Прощання. Вправа «Усмішка по колу»		3 хв.
Всього 10 занять.			

Програма занять
з адаптації першокласників
«У колі дружньої родини – знаходить щастя кожна дитина»

Заняття 1.

Мета: налагодження позитивних взаємостосунків у групі, усвідомлення дітьми своїх позитивних рис характеру, розвиток мовленнєвих вмінь та просторових уявлень, уваги,сприяння згуртованості школярів, формування позитивної навчальної мотивації, зменшення рівня тривожності.

1.Вправа «Знайомство».

Мета: Створення позитивної мотивації та зацікавлення дітей,формування установки на взаємодію та доброзичливе ставлення до однокласників.

Психолог повідомляє дітям, що вони будуть зустрічатися разом на спеціальних заняттях. На них можна буде гратися, малювати, веселитися, ділитися своїми успіхами та проблемами, навчитися краще розуміти себе та інших, дізнатись про себе та інших багато нового та цікавого.

Правила групової взаємодії.(використання іграшки)

- Сьогодні у нас гості. До нас завітала Лисичка Мальва.
- Вона хоче з вами познайомитися і відвідати наше заняття.
- Дозволимо їй , чи ні?
- У нас на занятті ми будемо дотримуватися таких правил.
- Вони дуже прості, але обов'язкові для всіх.
- Уважно слухати.
- Виконувати вказівки ведучого.
- Не перебивати.
- Не кричати.
- Не боятися.
- Допомагати один одному.

(Плакат з правилами прикріплений на дошці)

Спочатку Мальва розповідає про себе: як звати та що вона любить. Потім кожна дитина бере Лисичку в руки і так само розповідає про себе.

2. Вправа «Доторкнись до...».

Мета: розвиток уваги, сприяння згуртованості учасників.

Гравці повинні доторкнутись до кольору, який назвав ведучий. Наприклад: «Доторкнись до червоного». Усі шукають червоний колір і доторкаються до нього.

3. Вправа “Пантоміма”

Мета: прийняття позиції школяра дитиною, зменшення рівня тривожності, страхів, пов’язаних зі школою, розвиток емоційної сфери.

Інструкція: “Діти, спробуймо за допомогою різноманітних поз, рухів тіла показати, як виглядають...”

Завдання: добрий вчитель, злий вчитель; учень, який добре вчиться; учень, який погано вчиться; учень, який не хоче йти до школи; учень, який старанно робить уроки; уважний учень; неуважний учень; учень, який боїться відповідати; учень, який із задоволенням іде до школи...

Після гри потрібно обговорити з дітьми, кого їм було приємніше показувати, кого кумедніше, яким краще бути учнем, тим, з кого сміються, чи тим, кого поважають і ставлять на зразок іншим. За допомогою оплесків визначте ту дитину, яка краще за всіх виконала завдання. (Можна нагородити орденом – “Найкращий мім”.)

4. Вправа “Я готуюсь до школи”

Мета: формувати позитивну навчальну мотивацію, коригувати негативне ставлення до школи.

Інструкція: “Лисичка Мальва прилетіла до вас з іншої планети, щоб разом з вами йти до школи. Ваше завдання – якомога швидше підготувати її до навчання в школі. Я буду запитувати вас про шкільне життя, а ви будете її вчити, відповідаючи правильно на запитання. Відповідаємо «так» або «ні».

Запитання:

1. Щоб піти до школи мені має виповнитись:

- А) 1 – 2 роки;
- Б) 6 – 7 років;

2. Щоб добре вчитись, я повинна:
 - А) дуже хотіти навчатись у школі;
 - Б) зовсім не хотіти навчатись у школі.
3. Для того щоб піти до школи, достатньо:
 - А) мати кольорові олівці, гарний портфель і ручку;
 - Б) вміти трошки читати, писати, рахувати, малювати.
4. Щоб бути відмінником, треба:
 - А) мати гарні олівці, зошити і ручку;
 - Б) бути старанною ученицею (учнем).
5. Домашні завдання потрібно виконувати:
 - А) швидко і як-небудь;
 - Б) не поспішаючи, гарно, охайно, перевіряючи помилки.
6. На перервах потрібно:
 - А) відпочивати (можна повторити якийсь предмет);
 - Б) відповідати біля дошки.
7. Якщо я отримаю двійку:
 - А) потрібно плакати, кричати на вчительку;
 - Б) сміятись, кажучи, що мені байдуже;
 - В) попросити пояснити, вивчити цю тему, щоб відповісти на кращу оцінку.
8. Коли я буду відповідати біля дошки, я повинна:
 - А) хвилюватись, боятись;
 - Б) не хвилюватись, уважно послухати запитання і відповісти на нього.
9. У школі потрібно вчитись:
 - А) тому, що всі вчаться;
 - Б) щоб бути розумною, освіченою людиною.
10. Я хочу вчитись у школі:
 - А) бо в школі гарні квіти, парти;
 - Б) бо в школі я дізнаюсь багато нового, що допоможе мені стати успішною людиною.

5. Вправа «Аплодисменти»

Мета: створення позитивної атмосфери на занятті.

Усі правильно та активно відповідали на запитання ,тож собі поаплодуємо.

6. Прощання. Вправа « Передай посмішку»

Мета: розвиток групової згуртованості,емпатії.

Кожна дитина бере свого сусіда за руку,дивиться йому у вічі та дарує посмішку. Після цього усі разом дарують свої посмішки психологу ,а він їм.

Заняття 2.

Мета: визначення самооцінки школярів, формування позитивного образу «Я», розвиток впевненості в собі, вмінь встановлювати позитивні взаємини з оточенням, мисленнєвої та мовленнєвої діяльності, розвиток уваги, спостережливості.

1.Вправа «Хто ти?».

Мета: сприяти швидшому знайомству дітей, формування позитивного образу «Я».

Психолог кидає м'яч. До кого він попадає, той називає своє ім'я та позитивну рису характеру, яка йому притаманна.

2.Вправа «Упізнайте один одного».

Мета: створення позитивної атмосфери на занятті.

Гру починає психолог. Він пропонує помінятися місцями тим, хто має спільну ознаку.(Наприклад: темне волосся,заплетений у косички, у кого дома є котик, ходить на танці, любить морозиво.)

3.Методика «Сходинки»

Мета: усвідомлення дитиною самого себе, визначення самооцінки.

На дошці ведучий малює сходинки. Пояснює, що діти також повинні намалювати сходинки у себе на папері, і на одну зі сходинок посадити себе, (якщо діти забули, як малювати найпростіший силует людини, можна показати).

У кінці - діти пояснюють свій малюнок. (Психолог використовує цю діагностику у своїй роботі)

Див. додаток 1

4.Вправа «Маленькі кульки»

Мета: створити невимушену атмосферу в групі.

Кожен учень виконує роль маленької кульки, яка вільно рухається по аудиторії. За командою: „Маленькі кульки об’єднуються у велику по 3, 4, 5 і т.д. людини” – об’єднання! Хто не зміг стати в групу, той стає ведучим. У кінці гри пропонується всім учасникам об’єднатися в один великий шар.

5. Вправа « Чий голос?»

Мета: розвиток уваги, спостережливості.

Діти стають у коло, ведучий (визначений з дітей) знаходиться у середині кола, йому зав’язують очі. Діти беруться за руки йдуть по колу, виконуючи танцювальні рухи, приспівуючи:

«Трохи ми потанцювали,
А тепер у коло стали.
Ти загадку відгадай,
Хто гукнув тебе - впізнай»

Діти зупиняються, і керівник указує мовчки на одного з гравців, який подає голос. Ведучий повинен угадати ім’я. Якщо угадає, вони міняються місцями.

6.Прощання. Вправа «Струм»

Мета: розвиток вміння встановлювати позитивні взаємини у групі.

Діти беруться за руки та потиском руки передають «струм» один одному.

Заняття 3.

Мета: визначення рівня розвитку уваги, розвиток пізнавальних та психічних процесів, вміння слухати дорослого, просторових уявлень, формування почуття єдиного цілого, позитивного образу «Я», розвиток зосередженості, моральних рис у дітей.

1.Вправа«Ім’я»

Мета: сприяти швидшому знайомству дітей.

Перший гравець називає своє ім’я, його сусід називає ім’я першого і своє, далі наступний називає перше ім’я, друге і своє і так по ланцюжку повторюються всі раніше названі імена і своє. Гра допомагає запам’ятати імена поки що незнайомих

однолітків, сприяє розвитку довільної пам'яті, згуртовує дітей.

2..Вправа « Так чи ні».

Мета: розвивати увагу, вміння зосереджуватись .

На запитання психолога дитина має відповідати: « Так» чи «Ні».

Скажи, співає сом пісні?

Не гайся з відповіддю.(Ні)

Чи вміє плавати гусак?

Ну що на це ти скажеш ?(Так)

Чи може стати у вогні

Вода холодним льодом ?(Ні)

Скажи мені, червоний мак

В січневу пору квітне ?(Ні)

А крокодили на сосні

Свої будують гнізда?(Ні)

Чи може вище гір літак

У висоту злетіти ?(Так)

Узори пишні на вікні

Мороз малює взимку?(Так)

Чи правда, що рак ,

Коли повзе, то задки?(Так)

Чи досягають навесні

Пшениця й жито в полі ?(Ні)

Коли розсердиться їжак,

Слона він може вбити?(Ні)

Якщо не їстимеш три дні

Верблюди ходити зможе?(Так)

Скажи, морози крижані

Страшні для мавп тропічних?(Так)

Чи правда це, що вовк у смак

Наївся груш та яблук ?(Ні)

А під кінець скажи мені,

Цікава гра у «Так чи ні»? (Цікава)

3. Тест «Намисто» Автор Фурман А.В.

Мета: виявити кількість умов (правил), які може втримати дитина в процесі свідомої діяльності при сприйнятті завдання на слух, рівень розвитку таких якостей, як увага, вміння слухати дорослого, вміння перекладати мовну команду в план діяльності, вміння утримувати інструкцію, розвиток дрібної моторики в дитини.

Завдання виконується на окремих аркушах з малюнком кривої, що зображує нитку.

Для роботи у кожної дитини повинно бути не менше шести кольорових олівців або фломастерів.

«Діти, у кожного з вас на листочку намальована нитка. На цій нитці потрібно зобразити 5 круглих намистинок таким чином, щоб ця нитка проходила через середину намистинок. Всі намистинки повинні бути різного кольору, а середня – синя. (Цей текст психолог повторює двічі). Починайте малювати». (Після проведення психолог додатково опрацьовує дослідження) Див. додаток 2

4. Вправа „Замри”

Мета: розвинути увагу, пов'язану з координацією слухового і рухового аналізатора.

Хід роботи: дітям пропонується пограти у гру, в якій вони активно рухаються, але за сигналом психолога всі діти завмирають в тій позі, в якій були у момент сигналу. Той, хто порушиться або не почув – програє і вибуває з гри. Виграє той, хто залишається останнім.

5. Вправа «Кого не стало»

Мета: розвивати довільну увагу, пам'ять.

Психолог виставляє 10 іграшок, бажано тварин, або їх зображення. Діти 20 сек. розглядають їх. За командою психолога закривають очі. Психолог ховає 1 іграшку і запитує: «Кого не стало?»

6. Вправа «Чарівний клубок».

Мета: розвиток зосередженості, моральних рис у дітей.

Дорослий пропонує подумати і визначити свою найкращу рису. Потім бере клубочок ниток. Кожен з учасників називає свою позитивну рису і зі словами: «Дарую її тобі», - закручує ниточку навколо пальця сусіда праворуч. Тепер усі діти мають риси - подарунки, якщо вам подарунок сподобався, користуйтеся ним (розвивайте цю рису в собі). а якщо ні - покладіть його на полицку пам'яті до кращих часів.

Заняття 4.

Мета: підвищення самооцінки, впевненості в собі, сприяння згуртуванню дітей, закріплення поняття – вправо, вліво, розвиток уваги, пам'яті.

1. Вправа «Добрий день».

Мета: активізувати увагу учасників та створити позитивний настрій для наступної роботи.

Учасники стають у коло, промовляють за тренером: «Добрий день» та виконують рухи, про які йдеться у вірші:

Треба разом привітатись:

«Добрий день, добрий день!»

Дружно весело сказати:

«Добрий день, добрий день!»

Туди-сюди повернутись,

Одне одному всміхнутись:

«Добрий день, добрий день!»

Можна трошки пострибати

І в долоні поплескати:

«Добрий день, добрий день!»

Нумо чемно всі сідаймо

І заняття починаймо:

«Добрий день, добрий день!»

2. Вправа «Вправо – вліво»

Мета: закріпити поняття – вправо, вліво, розвивати увагу, пам'ять.

Діти стоять перед ведучим. Пояснення ведучого – у нас з вами і у кожної людини є права і ліва рука (покажіть).

- Де права рука? Витягніть руку в сторону. Бачите, вона вказує на двері (дається реальний орієнтир, наявний у приміщенні).

- Де ліва рука? Витягніть руку в сторону. Вона вказує на вікно.

- Діти виконують команди:

- поверніться направо, поверніться наліво, підніміть праву руку, підніміть ліву руку, два кроки вперед, два кроки вліво і т.д.

Люди придумали це орієнтування в просторі дуже давно.

Зокрема, воно допомагає учням навчитися читати, писати, рахувати.

- Де ще ми можемо використовувати поняття вправо та вліво?

Діти відповідають.

3 Методика «Графічний диктант» Авт. Ельконін.

Мета: визначити рівень розвитку здатності довільно керувати своїми діями за інструкцією дорослого; розвиток уваги.

Інструкція для дитини:

Диктант №1.

Постав олівець на верхню крапку і не відривай його від аркуша, поки не накреслиш той узор, який я тобі продиктую. Увага! Почали: одна клітинка вгору, одна — вправо (дитина пересуває олівець на одну клітинку вгору, потім повертає рух вправо), одна клітинка вниз, одна — вправо, одна — вгору, одна — вправо, одна — вниз...

Тепер продовжуй креслити самостійно точнісінько такий самий узор. А потім покажеш, що у тебе вийде.

Диктант №2.

Постав олівець на другу крапку, починай креслити: одна клітинка вгору, дві клітинки — вправо, одна — вгору, одна — вправо, одна — вниз, дві — вправо, одна — вниз, одна — вправо, одна — вгору, дві — вправо, одна — вгору, одна — вправо, одна — вниз, дві — вправо, одна — вниз, одна — вправо... Далі продовжуй креслити точнісінько такий самий узор самостійно.

(аналіз виконаного завдання психологом, розробка рекомендацій)

Див. додаток 3

4.Вправа «Чотири стихії»

Мета:розвивати увагу, пов'язану з координацією слухового та рухового аналізаторів.

Психолог домовляється із здобувачами освіти,що на вимовлене ним слово «земля», всі повинні опустити руки вниз; «вода»- витягнути руки вперед; «повітря»- піднести руки вгору; «вогонь» - виконувати обертальні рухи витягнутими вперед руками.

5.Вправа «Тож поаплодуймо».

Мета: розвиток впевненості, підвищення самооцінки.

Психолог ставить в центр класу стілець. Усі діти стають в щільне коло біля стільця. Психолог запитує дітей, чи були вони в театрі або цирку та бачили, як захоплено аплодує публіка вкінці вистави артистам; чи мріяли ви, щоб так аплодували вам. Він запевняє дітей, що час від часу кожний з них заслуговує на аплодисменти.

Психолог запрошує першого сміливця стати на стілець. Всі діти гучно йому аплодують. На стілець по черзі стають всі діти.

6.Вправа «Я бачу...»

Мета:розвивати пам'ять,спостережливість та увагу здобувачів освіти.

Учасники називають предмети, що знаходяться у кімнаті, починаючи кожне висловлювання словами: «Я бачу...»

7. Прощання.Вправа « Вінок побажань»

Мета:розвиток вміння встановлювати позитивні взаємини у групі.

Діти один одному(ланцюжком) зичать усіх земних благ.

Заняття 5.

Мета: розвиток комунікативних навичок, психічних процесів, просторових уявлень,формування адекватної самооцінки у дітей, закріплення поняття вправо, вліво, визначення рівня розвитку здатності довільно керувати своїми діями за інструкцією дорослого .

1 Вправа „Скажи „Добрий день” не так, як інший”

Мета: сприяти розвитку індивідуальності, доброзичливості дитини, розширення способів вітання людей.

Школярам пропонується стати в коло і по черзі привітати один одного, якимось незвичайним способом.

2.Вправа „Чарівний стілець”

Мета: сформувати адекватну самооцінку дитини.

Хід роботи: психолог говорить дітям, що у кожної людини є позитивні якості, про які іноді не знає і сама людина. Тому дуже важливо про них говорити їй. У середині кола ставиться стілець і по черзі кожен з учасників сідає на нього, а всі інші говорять йому хороші слова про якості цієї людини, висловлюють свої побажання.

3.Вправа «Запам'ятай предмет».

Мета: розвиток пам'яті, уважності, спостережливості.

Всі діти по черзі кладуть на стіл по одному предмету. Завдання одного з гравців – запам'ятати, хто, що поклав, і повернути кожному його предмет.

4. «Графічний диктант» методика Ельконіна.

Мета: визначити рівень розвитку здатності доволіно керувати своїми діями за інструкцією дорослого ,розвиток уваги.

Нагадати дітям, де права рука.

Диктант №1.

Постав олівець на верхню крапку і не відриваючи його від аркуша, поки не накреслиш той узор, який я тобі продиктую. Увага! Почали: одна клітинка вправо, одна — вгору (дитина пересуває олівець на одну клітинку вправо, потім повертає рух вгору), дві клітинки вправо, одна — вниз, одна вправо, одна вверх, дві — вправо, одна — вниз, одна — вправо, одна — вверх, дві — вправо, одна — вниз, одна — вправо, одна — вверх...

Тепер продовжуй креслити самостійно точнісінько такий самий узор.

Диктант №2.

Постав олівець на другу крапку, починай креслити: дві клітинки вгору, одна —вправо, одна — вгору, дві — вправо, одна — вниз, одна — вправо, дві - вниз, одна — вправо, дві — вгору, одна — вправо, одна — вгору, дві — вправо, одна— вниз, одна — вправо, дві — вниз...

Далі продовжуй креслити точнісінько такий самий узор самостійно.

(аналіз виконаного завдання психологом, розробка рекомендацій)

Див. додаток 3

5.Вправа «Сонечко, парканчик, камінці».

Мета: розвиток уважності, спостережливості.

Психолог у будь-якому порядку дає гравцям такі команди: «Сонечко!», «Парканчик!», «Камінці!». Діти на команду «Сонечко!» розчепірюють пальці на руках, за командою «Парканчик!» стуляють пальці та випрямляють долоні, руки стиснуті в кулаки при команді «Камінці!» Темп гри можна поступово збільшити.

6. Рефлексія. "Спати хочеться"

Мета: навчання прийомів саморелаксації.

Діти зручно сідають та імітують сонний стан, розслабляють руки, ноги, тулуб і вдають, що вони заснули.

7. Прощання . Вправа «Вдячність»

Мета: розвиток вміння встановлювати позитивні взаємини у групі.

Притиснувши руки до грудей, кивком голови усі вклоняються один одному та ведучому.

Заняття 6.

Мета: зниження емоційного напруження, розвиток спостережливості, уважності, слухового аналізатора, згуртування дітей, механічної пам'яті, зняття м'язового напруження.

1.Вправа«Добрий день».

Мета: активізувати увагу учасників та створити позитивний настрій для подальшої роботи.

Учасники стають у коло, промовляють за тренером: «Добрий день» та виконують рухи, про які йдеться у вірші:

Треба разом привітатись:

«Добрий день, добрий день!»

Дружно весело сказати:

«Добрий день, добрий день!»

Туди-сюди повернутись,

Одне одному всміхнутись:

«Добрий день, добрий день!»

Можна трошки пострибати

І в долоні поплескати:

«Добрий день, добрий день!»

Нумо чемно всі сідаймо

І заняття починаймо:

«Добрий день, добрий день!»

2. Вправа «Друг до друга».

Мета: створення позитивної атмосфери на занятті.

Психолог повідомляє дітям, що вони мають зараз швидко знайти собі пару й привітатися: доторкнутися руками. Той, хто залишився без пари, стає ведучим. Гра триває. Ведучий придумує оригінальні команди: «мізинець до мізинця», «вухо до вуха», «п'ятка до п'ятки», «лікоть до ліктя».

3. Вправа «Бабуся складає у валізу...»

Мета: розвиток уваги, спостережливості, механічної пам'яті, групової згуртованості.

Психолог починає гру.

«Бабуся складає у свою валізу...рушник», а наступний гравець має повторити сказане, додавши свій предмет.

4. Тест «Будиночок»

Мета: оцінювання вміння діяти за зразком.

Обладнання: чистий аркуш паперу й олівець для дитини, зразок будиночку.

Інструкція: «Подивися уважно на зразок і постарайся якомога точніше намалювати такий само будиночок на своєму папері. Якщо ти щось не так намалюєш, то стирати гумкою не можна, а потрібно поверх неправильного чи поруч намалювати правильно».

Див.додаток 4

5. Вправа «Оплески».

Мета: створення позитивного самосприйняття.

Діти стають у коло. Психолог ставить дітям питання:

- Хто хоче мати багато друзів?;
- Любить ходити до школи?;
- Прибирає вдома свої речі?;
- Любить гратися в різні ігри?;
- Поважає старших?;
- Хто не ображає інших дітей?;
- Говорить слова ввічливості?;
- Вміє гарно малювати?

Діти, які відповідають на запропоноване запитання ствердно, встають, а решта гравців гучно їм аплодують. Необхідно, щоб кожна дитина встала хоча б один раз. Повторюючи цю гру, можна запропонувати дітям самостійно придумувати запитання.

6.Вправа "Штанга"

Мета: зняття м'язового напруження

Психолог: Уявіть себе спортсменами, які піднімають штангу. Проімітуйте їхні рухи. Напружте м'язи рук, піднімайте, кидайте, розслабте руки і тіло. (Виконуємо 4-5 разів)

7.Вправа «Усмішка по колу»

Мета: розвивати почуття належності до своєї групи

Після виконання всіх вправ, діти беруться за руки і "передають" усмішку по колу. Кожна дитина повертається до свого сусіда справа і бажаючи щось хороше і приємне, усміхається.

Заняття 7

Мета:розвивати стійкість та переключення уваги,зняття м'язового напруження, поліпшення психологічного клімату у класі.

1. Вправа «М'яч кожному»

Мета: звернути увагу учасників один на одного, що об'єднує групу, розвивати стійкість та переключення уваги.

Дорослий пропонує дітям утворити коло і пограти: кидаючи один одному м'яч, потрібно назвати своє ім'я. Той, хто одержить м'яч,стає в будь-яку позу, а всі інші слідом за ним відтворюють цю позу. Після цього той, у кого м'яч,кидає м'яч наступному - і так далі, поки м'яч не побуває в кожного з дітей.

2. Вправа «Трям»

Мета: розвивати і тренувати увагу.

Кожен з учасників називає свій порядковий номер. Ті учні, чиї номери кратні 3,замість свого номера говорять слово «трям ». Наприклад, 1,2, трям, 4,5, трям, 7,...

3. Вправа «Друкарська машинка»

Мета:розвиток стійкості та переключення уваги.

Кожен учень перед початком гри отримує свою букву. Потім дорослий називає слова, і учні, чиї букви є у слові, мають підняти у потрібному порядку

Слова: ліс, абрикос, човен, друг, квітка, хліб, гусак, єнот, русалка, єнот.

4.Вправа «Бабуся складає у валізу...»

Мета:розвиток стійкості та переключення уваги, механічної пам'яті.

Дорослий каже: «Бабуся складає у свою валізу...»(називає предмет, який би він хотів покласти у валізу). Наступний учасник має повторити сказане, додавши свій предмет.

5.Вправа «Театр масок»

Мета: розвиток уваги, зняття м'язового напруження.

«Дітки! Ми з вами відвідаємо «Театр Масок». Всі ви будете артистами ,а я -фотографом. Я буду просити вас показати вираз обличчя різних героїв. Наприклад: покажіть, як виглядає зла Баба Яга». Діти з допомогою міміки та жестів зображають Бабу Ягу. «Добре! Чудово! А тепер замріть, фотографую. Молодці! Декому навіть смішно стало. Сміятись можна, але тільки після того,як кадр знятий .А тепер покажіть Ворону (з байки «Ворона та Лисиця») в той момент, коли вона тримає в дзьобі сир! УВАГА! Замріть! Знімаю! Спасибі! Молодці

А тепер покажіть,як перелякалася бабуса з казки «Червона шапочка», коли зрозуміла,що розмовляє не з онукою,а з сірим вовком.

А як хитро посміхалася Лисиця, коли хотіла сподобатися Колобку? Замріть! Знімаю. Чудово! Добре потрудилися!

Робочий день актора закінчений. Ми з вами втомились. Тож відпочиньмо. Покладіть руки на парту, а голову на руки, закрийте очі. Посидімо так мовчки, розслабмось і відпочинемо.»

6.Ритуал прощання «Коло дружби».

Мета: зняття напруження у стосунках між дітьми,поліпшення психологічного клімату в класі.

Учасники беруться за руки. Дорослий посилає «сигнал дружби» - усмішку. І цей «сигнал» має пройти через кожну дитину по колу і знову повернутись до ведучого. Сама по собі посмішка нічого не коштує,але вартість її безцінна, коли вона подарована від щирого серця. Бажаю,щоб ваші серця завжди зігрівали щирі посмішки. Всього вам найкращого. Хай щастить!

Заняття 8

Мета: підтримувати у дітей мотивацію на пізнання себе через світ емоцій,згадати, які бувають емоції, вчитися визначати свій емоційний стан, дати змогу школярам виразити свій настрій, знімати психом'язове напруження.

1.Вправа «Нетрадиційне вітання»

Мета:створення веселого настрою у групі.

За командою вам потрібно привітатись із сусідом по парті:

- а) долоньями;
- б) ліктями;
- в) чолом;
- г) боком;
- д) вказівним пальчиком;
- е) мізинцем.

2. Вправа « Криголам «Ух»»

Мета: активізувати на спільну діяльність, позбутися негативних емоцій, підняти настрій.

- Почнемо наше заняття із звільнення від усіх негативних емоцій, які ми отримали протягом дня. І допоможе нам в цьому наступна вправа.

Школярі встають із-за парт, піднімають руки вгору, одночасно вдихаючи повітря на повні груди. Опускають руки вниз, видихаючи повітря й вимовляючи: «Ух!» Цю вправу повторюємо тричі.

3. Вправа "Тренуємо емоції"

Мета: вчити дітей виражати різні емоційні стани.

По команді ведучого діти повинні:

Насупитися, як:

- осіння хмара;
- роздратована людина,
- зла чарівниця.

Посміхнутися, як:

- кіт на сонці;
- хитра лисиця;
- радісна дитина.

Розізлитися, як:

- два барани на місточку;
- людина, яку вдарили.

Злякатися, як:

- заєць, який зустрів вовка;
- кошеня, на яке гавкає пес.

Втомитися, як:

- батько після роботи;
- мураха, яка притягнула великий ціпок.

Відпочити, як:

- турист, що зняв важкий наплічник;
- воїн, втомлений після перемоги.

4. Вправа «Незакінчене речення»

Мета: підтримувати у дітей мотивацію на пізнання себе через світ емоцій.

Діти, отримуючи від ведучого м'яч, закінчують речення: Радість — це коли...
Печаль — це коли... Жах — це коли... Гнів — це коли... Образа — це коли...
Сором — це коли... Злість — це коли... Задоволення — це коли... Щастя — це коли...

5. Вправа «Я контролюю свої емоції»

Мета: саморегулювання і зняття психоемоційного напруження дітей, розвиток вміння дитини регулювати і контролювати свої емоції і поведінку.

Інструкція: Пояснення, що таке емоції і до чого вони можуть призвести, якщо не вміти регулювати ними і контролювати їх.

Психолог:

1. “Якщо ви відчуєте, що почали хвилюватись і хочеться когось вдарити, існує досить простий спосіб доведення собі своєї сили: обхопити долонями лікті і міцно притиснути руку до грудей. Це поза витриманої людини, тобто людина бере себе в руки”. Тож спробуймо.(Повторити 3 рази)

2. “Спробуйте дуже-дуже натиснути п'ятками на підлогу, руки затисніть в кулаки, і зчепіть зуби. Ви могутні дерева, у вас міцні корені, і ніякий вітер вас не зламає. Це поза впевненої в собі людини.(Повторити 3 рази)

3. “Якщо ви втомилися у школі на уроці, то на перерві необхідно встати, розвести широко ноги, зігнути їх трошки в колінах, зігнути тіло і вільно опустити руки, випрямити пальці, нахилити голову до грудей, трошки відкрити рот. Легенько похитатися з боку в бік, вперед, назад. Потім різко труснути головою, руками, ногами, тілом. Ви витрусили всю свою втому, але ще трошки залишилось, спробуйте ще раз.”Повторюємо та закріплюємо вправу.

4. “Коли ви дуже втомились, вам важко, хочеться лягти, але потрібно ще працювати, необхідно “скинути гору з плечей”. Треба встати, широко розвести ноги, підняти плечі вгору, відвести назад і різко опустити. Зробіть цю вправу 5-6 разів і втома мине”. Тож усі разом скиньмо зі своїх плечей втому.

6.Вправа «Море хвилюється»

Мета: зняти психом'язове напруження.

Ведучий вимовляє фразу: «Море хвилюється раз, море хвилюється два, море хвилюється три: фігура радості (гніву, страху, задоволення ,здивування, суму, тощо) на місці замри». У ролі ведучого повинні побувати всі учні.

7.Прощання .Вправа « Повітряний поцілунок»

- Ось і завершилося наше заняття. Що вам запам'яталося, що найбільше сподобалося? Які вправи були найцікавішими? Чи пограли б ви з батьками?

(Учасники діляться думками.)

Заняття 9

Мета: формування доброзичливих стосунків у групі, розвиток уваги, пам'яті, інтелекту, неординарного мислення, впевненості, невербальних засобів комунікації.

1.Вправа«Добрий день».

Мета: активізувати увагу учасників та створити позитивний настрій для подальшої роботи.

Учасники промовляють за тренером: «Добрий день» та виконують рухи, про які йдеться у вірші:

Треба разом привітатись:

«Добрий день, добрий день!»

Дружно весело сказати:

«Добрий день, добрий день!»

Туди-сюди повернутись,

Одне одному всміхнутись:

«Добрий день, добрий день!»

Можна трошки пострибати

І в долоні поплескати:

«Добрий день, добрий день!»

Нумо чемно всі сідаймо

І заняття починаймо:

«Добрий день, добрий день!»

2. Вправа «Прості узагальнення»

Мета: розвивати інтелект дитини, увагу.

Інструкція: “Я буду називати різні слова, а ви повинні одним словом назвати їх – тобто узагальнити в одне”.

Наприклад: Київ, Москва, Харків – це міста.

- Яблука, сливи, грушки – ... (фрукти);
- Капуста, морква, картопля – ... (овочі);
- Ляльки, машинки, м'ячі – ... (іграшки);
- Мама, тато, сестра, брат – ... (родичі);
- Стіл, крісло, диван – ... (меблі);
- Шапка, куртка, штани – ... (одяг);
- Береза, дуб, каштан – ... (дерева);
- Василь, Микола, Андрій – ... (чоловічі імена);
- Тоня, Світлана, Марійка – ... (жіночі імена) і ін.

3. Вправа "Зроби навпаки!"

Мета: розвиток неординарного мислення.

Вправа виконується дітьми, сидячи, із заплющеними очима, спочатку в повільному темпі, а потім у швидкому. Психолог дає команди:

руки вперед;

руки вниз;

руки вгору;

руки в сторони і т.д.

4. Вправа «Що змінилося?»

Мета: розвиток уваги, спостережливості.

На столі розташовують кілька (6—10) предметів. Учням потрібно запам'ятати, що й у якому порядку лежить на столі. Тоді вони відвертаються, а ведучий міняє

місцями предмети або якийсь прибирає зовсім чи заміняє іншим. Далі пропонує дітям відгадати, що змінилося.

5.Вправа «Компліменти».

Мета: формування позитивного образу «Я», налаштування на взаємну співпрацю.

Один з гравців тримає у своїх руках подушку «сердечко». Він повертається до свого сусіда праворуч і говорить йому щось приємне, передаючи при цьому «сердечко».

6.Вправа "Пробудження квітки"

Мета: розвиток фантазії, спонукання до рухової розкутості.

«Теплий промінчик упав на землю й зігрів у землі насінинку. З неї прорізався паросточок. З паросточка виросла чудова квітка. Ніжиться на сонці, підставляє кожну свою пелюсточку, повертаючи свою голівку за сонцем».

Виразні рухи. Сісти навприсядки, голову схилити, руки опустити вниз; підвести голову, підвести тіло, руки в різні боки — квітка розквітла; голову відхилити назад, повільно повернути за сонцем.

Міміка. Очі напівзаплющені, усмішка, м'язи обличчя розслаблені.

7.Вправа «Подаруй посмішку».

Мета: розвивати почуття належності до своєї групи, доброзичливого ставлення до інших.

-Той, кому кинули м'ячик, дарує свою посмішку та побажання іншим. Усі прощаються.

Психолог цікавиться враженнями дітей, дякує за роботу і запрошує на наступне заняття.

Заняття 10.

Мета: розвиток комунікативних вмінь, почуття єдності, вмінь діяти разом, виховання поваги до інших дітей, активізація уваги учасників та створення позитивного настрою для подальшої роботи, зняття м'язового напруження, розвиток фантазії, дружніх взаємостосунків в групі.

1. Вправа «Добрий день».

Мета: активізувати увагу учасників та створити позитивний настрій для роботи.

Учасники стають у коло, промовляють за тренером: «Добрий день» та виконують рухи, про які йдеться у вірші:

Треба разом привітатись:

«Добрий день, добрий день!»

Дружно весело сказати:

«Добрий день, добрий день!»

Туди-сюди повернутись,

Одне одному всміхнутись:

«Добрий день, добрий день!»

Можна трошки пострибати

І в долоні поплескати:

«Добрий день, добрий день!»

Нумо чемно всі сідаймо

І заняття починаймо:

«Добрий день, добрий день!»

2. Вправа «Тільки разом».

Мета: розвиток вмінь діяти разом, відчувати іншого.

Ця вправа допомагає дітям відчувати те, що і їхній партнер. Для цього дітям треба налаштуватися на взаємну співпрацю.

Діти діляться на пари і стають спина до спини. Їхнє завдання повільно-повільно, не відриваючись від спини партнера сісти на підлогу? Далі дітям потрібно так само повільно встати, опираючись на спину партнера. Психолог наголошує дітям на тому, з якою силою треба опиратися на спину партнера, щоб

було зручно рухатися. Потім діти міняються партнерами. В кінці вправи проводиться обговорення:

- З ким тобі найбільш зручніше було вставати і сідати?
- Що було найбільш важчим у виконанні цієї вправи?

3.Вправа «Чарівна подушка».

Мета: розвиток вміння слухати інших, сприяння розумінню потреб кожної дитини, розвиток комунікативних вмінь, налаштування на взаємну співпрацю.

Діти сідають, утворюючи коло. У центрі кола ставиться стілець з подушкою. Кожна дитина по черзі сідає на «чарівну подушку» та розповідає про свої бажання.

4.Вправа «Бджоли та змії».

Мета: розвиток вмінь діяти злагоджено для досягнення поставленої мети.

Учасники діляться на дві групи: «бджоли» та «змії». Кожна група обирає собі короля та місце перебування в класі. Королі виходять з класу. Тим часом психолог заховує в класі два предмети. Один предмет символізує мед, а інший – ящірку. Королі мають знайти дані предмети, а їхні «піддані» допомогти їм в цьому. Бджоли мають бриніти, а змії шипіти, коли їхні королі наближаються до захованих предметів.

Обговорення:

- Твоя група добре допомагала королю?
- Разом ви підсилювали чи зменшували звук?
- Як бджоли взаємодіяли одне з одним?
- Як змії взаємодіяли одне з одним?
- Як ти відчував себе в ролі короля?
- Що для тебе було найважчим в цій ролі?
- Ти залишився задоволений своїми «підданими»?

5.Рефлексія. Вправа "На березі моря"

Мета: зняття м'язового напруження.

Діти граються на березі моря: кидаються піском, хлюпочуться у воді. Доволі накупавшись, виходять з води, лягають на прогрітий пісок і відпочивають.

6.Вправа «Віддам тобі те, що в мене є».

Мета: розвиток фантазії, дружніх взаємостосунків в групі.

Діти сідають в коло. Один з учнів починає гру словами, наприклад: «Тобі, Миколка, віддам те, що в мене є...» Говорячи ці слова, дитина робить вигляд, що тримає щось в руках, підходить до Миколки і передає їй це. Миколка, в свою чергу, «приймає подарунок» обома руками. Психолог говорить: «Неважливо, що це за подарунок. Достатньо того, що ви зрозумієте, якого він розміру, важкий чи легкий». Після цього Миколка повинен вирішити, кому би він хотів зробити подарунок, та передає його з тими ж словами. Гра закінчується тоді, коли кожна дитина отримає хоча б один подарунок.

Обговорення:

- Який подарунок отримав перший учасник?
- Ти вгадав, що це був за подарунок?
- Що тобі сподобалось більше – дарувати чи отримувати подарунки?
- Коли ти останній раз отримував подарунки?

7.Прощання"Усмішка по колу"

Мета: розвивати почуття належності до своєї групи

Після виконання всіх вправ, діти беруться за руки і "передають" усмішку по колу. Кожна дитина повертається до свого сусіда справа і бажаючи щось хороше і приємне, усміхається. Помахавши рукою, усі прощаються.

Використані методики:

1. Методика діагностики особистісно - соціальної готовності до школи
Тест «Сходи́нки».
2. Тест «Намисто» (адаптація І.І. Аргінської). Автор Фурман А.В.
3. Методика вивчення довільної регуляції поведінки та діяльності
(емоційно-вольової готовності). Тест "Графічний диктант"
4. Тест «Будиночок». Оцінювання вміння діяти за зразком.

Методика діагностики особистісно-соціальної готовності до школи

Тест «Сходинок»

Мета: вивчення динаміки самооцінки. Застосовується як у дошкільному віці, так і в молодшому шкільному.

Хід виконання: дитині показують намальовану на папері драбинку з 7 сходами.

Середня сходинок має форму майданчика. Психолог пояснює завдання: «На трьох нижніх сходах знаходяться нечемні, неуспішні діти (чим нижче, тим гірші), на майданчику – інколи чемні, а інколи нечемні, а на трьох верхніх сходах – чемні, успішні діти (чим вище, тим кращі).» Кожна сходинок має, тим самим, певну змістову характеристику.

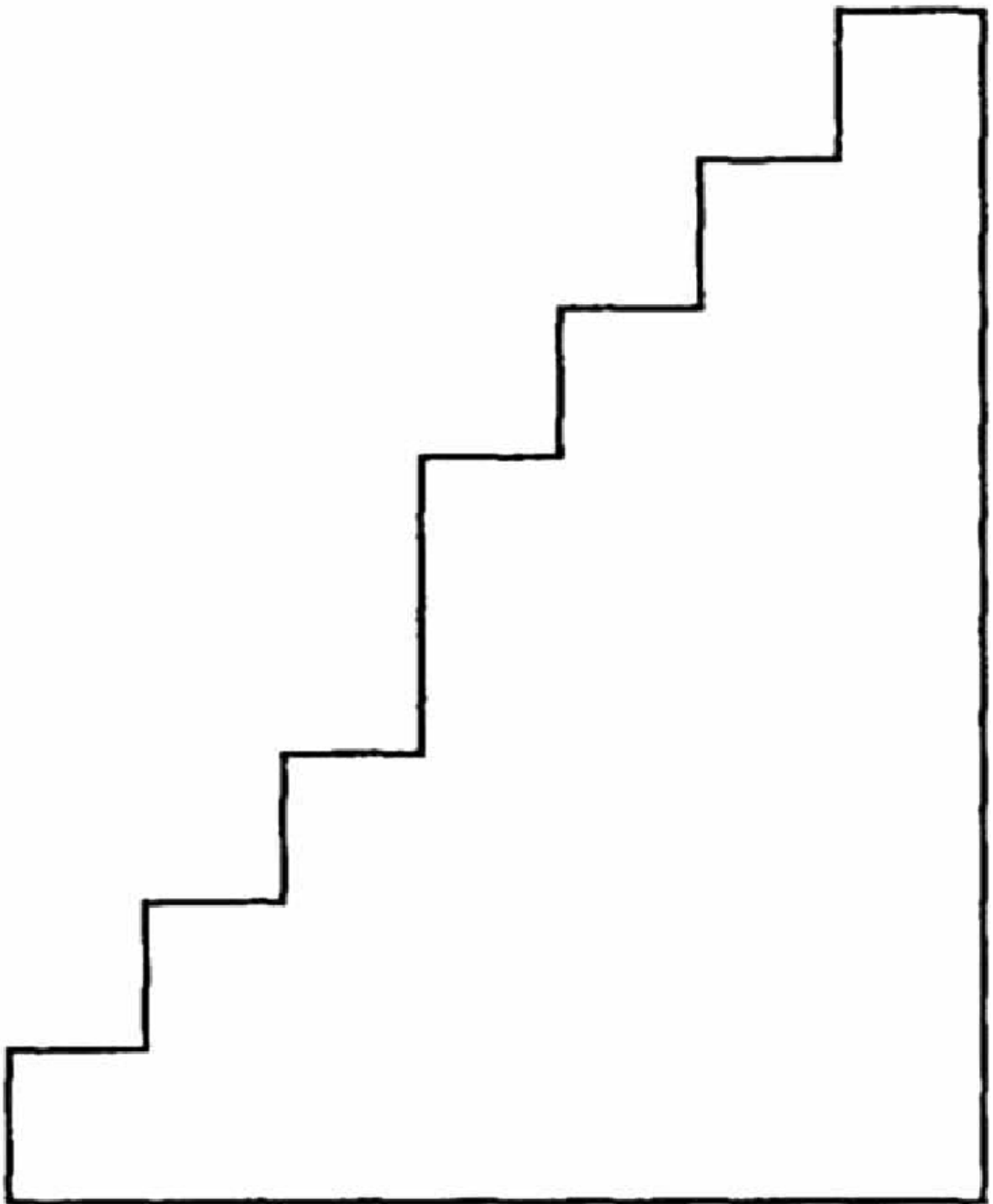
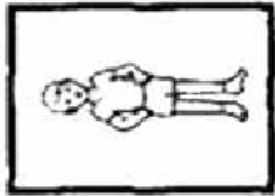
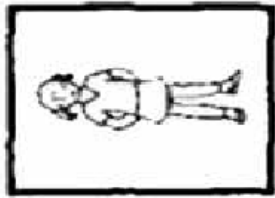
Дитина повинна поставити себе на одну зі сходинок і обґрунтувати свій вибір.

Інструкція для дитини

Психолог говорить: «Якщо всіх дітей розставити на цих сходах, то на трьох верхніх сходах опиняться чемні діти: розумні, добрі, сильні, слухняні – чим вище, тим краще. Так на сходинок 1 знаходяться просто чемні діти, на сходинок 2 – дуже чемні, на сходинок 3 - найчемніші. Ти знаєш, що є найчемніші діти, є чемні, є середні. Ось на цій драбинці (показується листок паперу з намальованою драбинкою) середні діти знаходяться посередині, ось на цьому майданчику (показати майданчик). Ці діти не погані, і не гарні, а середні.

А на трьох нижніх сходах знаходяться нечемні діти – чим нижче, тим гірші.

Знизу від майданчика знаходяться нечемні діти, на 2 сходинок знизу – не дуже чемні, на 3 знизу - нечемні. Зрозумів? Тож повторимо (повторюється з дитиною розташування сходинок). А тепер постав себе на ту сходинок, яку ти, на твою думку, займаєш. Покажи, куди б ти поставив себе, на яку сходинок?». Щоб легше було виконувати завдання можна помістити на ту чи іншу сходинок картинку із зображенням хлопчика чи дівчинки. Чому ти поставив себе на цю сходинок?».

Оцінювання результатів

Оцінка здійснюється за 7- бальною шкалою, де перша сходинка (найнижча) відповідає балу 1, середня сходинка (майданчик) відповідає балу 4, верхня сходинка відповідає балу 7. Таким чином, дитина може одержати від 1 до 7 балів.

Обговорення результатів

Для дітей, які вступають у перший клас, характерна наявність високої позитивної самооцінки. У нормі дитина повинна ставити себе не нижче, ніж на 2 сходинку зверху, тобто нормою є самооцінка в 6 балів. 7 чи 5 балів не є відхиленнями від норми, а свідчать про дуже гарні чи просто добрі стосунки до дитини в сім'ї й у дошкільному закладі.

Самооцінка від 1 до 3 балів, тобто віднесення дитиною себе до «поганих» дітей, є важливою ознакою неблагополучного соціального розвитку і, в першу чергу, є показником несприятливого досвіду соціальних взаємодій. Швидше за все, негативна самооцінка пов'язана з неблагополучними сімейними відносинами чи негативним ставленням батьків до самої дитини або пов'язана з несприятливим досвідом спілкування дитини в дошкільному закладі. Необхідно з'ясувати конкретні причини негативної самооцінки, тому що на цій підставі можна прогнозувати успішність включення дитини в колектив класу і будувати програму корекції образу «Я» дитини.

Тест «Намисто» (адаптація І.І.Аргінської)

Автор Фурман А.В.

Мета: виявити кількість умов (правил), які може втримати дитина в процесі свідомої діяльності при сприйнятті завдання на слух. Ця методика дасть змогу психологу переконатись у своєму припущенні про рівень розвитку таких якостей, як увага, вміння слухати дорослого, вміння перекладати мовну команду в план діяльності, вміння утримувати інструкцію (сформованість внутрішнього плану діяльності), розвитку чи доволності переваги імпульсивності, розвиток дрібної моторики в дитини.

Організація роботи: завдання виконується на окремих аркушах з малюнком кривої, що зображує нитку:

Для роботи у кожної дитини повинно бути не менше шести кольорових олівців або фломастерів.

Етапи виконання тесту: робота складається з трьох частин: перша частина (основна) – виконання тесту (малювання намиста), друга – перевірка роботи і третя (у разі необхідності) – перемальовування намиста.

Інструкція для дітей (до першої частини тесту):

«Діти, у кожного з вас на листочку намальована нитка. На цій нитці потрібно зобразити 5 круглих намистинок таким чином, щоб ця нитка проходила через середину намистинок. Всі намистинки повинні бути різного кольору, а середня – синя. (Цей текст психолог повторює двічі). Починайте малювати».

Інструкція для дітей (до другої частини тесту, виконання якої починається після того, як всі діти виконали першу частину):

«Діти, зараз я ще раз розповім, які намистини треба було намалювати, а ви перевірте свої малюнки, чи все зробили правильно. Хто помітить помилку, зробіть

нижче правильний малюнок. Слухайте уважно». (Умова тесту повторюється ще раз в повільному темпі, кожна вимога виділяється голосом).

Система оцінювання (оцінюється кращий з виконаних варіантів):

1-й рівень – завдання виконане правильно, тобто враховані всі 5 умов:

- а) розташування намистинок на нитці;
- б) форма намистин;
- в) їх кількість;
- г) використання п'яти різних кольорів;
- д) відповідний (синій) колір середньої намистини.

2-й рівень - при виконанні завдання враховано 3-4 умови.

3-й рівень - при виконанні завдання враховано 2 умови.

4-й рівень - при виконанні завдання враховано не більше 1-ї умови.

**Методика вивчення довільної регуляції поведінки та діяльності
(емоційно-вольової готовності)**

Тест "Графічний диктант"

Спрямування: Тест призначений для діагностики вміння діяти докладно за інструкцією (методика Ельконіна).

Матеріал: Ручка або олівець. Аркуш із зошита в клітинку, на якому попередньо проставлені 3 крапки у лівій його частині. Вони знаходяться одна під одною на відстані 4-5 клітинок між ними. Від лівого краю аркуша вони віддалені на 2-3 клітинки (див. *рис.8 і 9*). Тест має дві форми — А і Б.

Інструкція для дорослого:

Завдання дитини полягає в тому, щоб, починаючи з вказаних крапок, спершу нарисувати узор, який ви повідомите їй під час диктанту, а потім продовжити рисування цього узору самостійно. Для кожної крапки ви диктуєте окремий узор. Тому виходить три диктанти. Під час рисування не можна відривати олівець від паперу.

Перше тестування проведіть за формою А, друге — за формою Б.

В подальшому ці форми можна чергувати.

Інструкція для дитини:

Форма А

Диктант №1.

Постав олівець на верхню крапку і не відривай його від аркуша, поки не накреслиш той узор, який я тобі продиктую. Увага! Почали: одна клітинка вгору, одна — вправо (дитина пересуває олівець на одну клітинку вгору, потім повертає рух вправо), одна клітинка вниз, одна — вправо, одна — вгору, одна — вправо, одна — вниз...

Форма Б

Форма Б

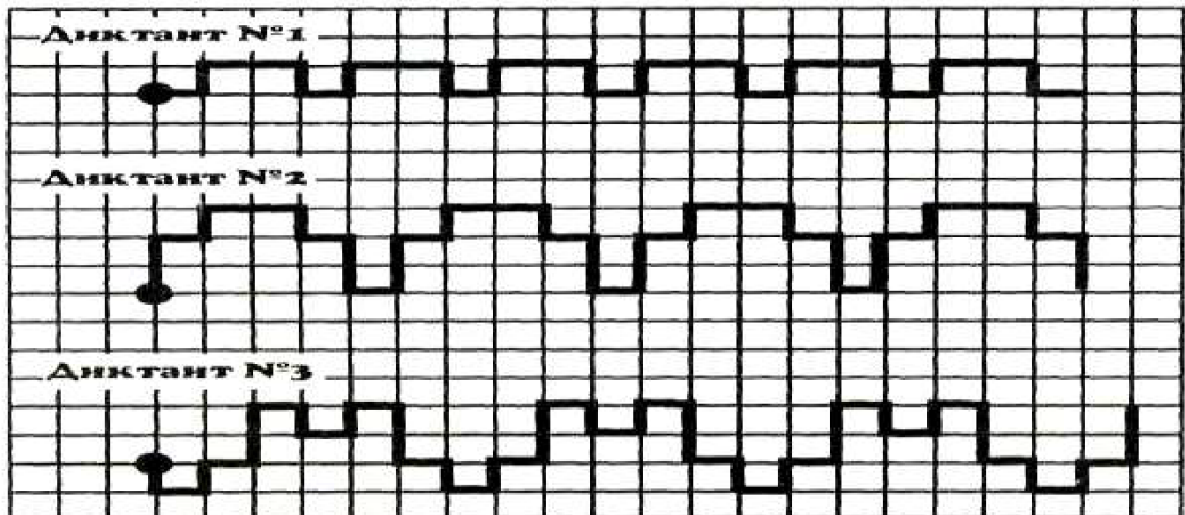

Рис. 9

Диктант №1.

Постав олівець на верхню крапку і не відриваючи його від аркуша, поки не накреслиш той узор, який я тобі продиктую. Увага! Почали: одна клітинка вправо, одна — вгору (дитина пересуває олівець на одну клітинку вправо, потім повертає рух вгору), дві клітинки вправо, одна — вниз, одна вправо, одна вверх, дві — вправо, одна — вниз, одна — вправо, одна — вверх, дві — вправо, одна — вниз, одна — вправо, одна — вверх...

Тепер продовжуй креслити самостійно точнісінько такий самий узор.

Диктант №2.

Постав олівець на другу крапку, починай креслити: дві клітинки вгору, одна — вправо, одна — вгору, дві — вправо, одна — вниз, одна — вправо, дві — вниз, одна — вправо, дві — вгору, одна — вправо, одна — вгору, дві — вправо, одна — вниз, одна — вправо, дві — вниз...

Далі продовжуй креслити точнісінько такий самий узор самостійно.

Диктант №3.

Постав олівець на третю крапку і кресли: одна клітинка — вниз, одна — вправо, одна — вгору, одна — вправо, дві — вгору, одна — вправо, одна — вниз, одна — вправо, одна — вгору, одна — вправо, дві — вниз, одна — вправо, одна — вниз, одна — вправо, одна — вгору, одна — вправо, дві — вгору,

одна— вправо, одна — вниз, одна — вправо, одна — вгору, одна — вправо, дві вниз.

Оцінювання результатів:

Показники для реєстрації: кількість допущених помилок і наявність самостійно зображених ідентичних фігур.

Помилковим вважається лише той елемент (лінія), який не відповідає певному місцю в диктанті (наприклад, в диктанті "одна — вгору", а малюк накреслив "одна — вниз"). Якщо дитина в якомусь місці помилилася, але після помилки далі виконала диктант правильно, то незважаючи на те, що весь узор спотворився, їй зараховується лише одна помилка.

5 балів — в трьох диктантах не зроблено жодної помилки і є хоча б одна ідентична фігура, зображена дитиною самостійно (після диктанту).

4 бали — допущено 1-2 помилки. 3 бали — допущено 3-4 помилки.

2 бали — більше, ніж 4 помилки, але менше, ніж половина усіх елементів.

1 бал — помилок більше, ніж правильно виконаних елементів. __

дитини не було гумки). Треба замість неправильного або поруч намалювати правильно. Тобі зрозуміле завдання? Тоді приступай до роботи».

Процедура дослідження. По ходу виконання завдання необхідно зафіксувати: 1) якою рукою малює дитина (правою чи лівою); 2) як працює зі зразком: чи часто дивиться на нього, чи проводить повітряні лінії над малюнком-зразком, що повторюють контури картинки, чи звіряє зроблене зі зразком чи, мигцем глянувши на нього, малює по пам'яті; 3) швидко чи повільно проводить лінії; 4) чи відволікається під час роботи; 5) висловлення і запитання під час малювання; 6) чи звіряє після закінчення роботи свій малюнок зі зразком.

Під час малювання запитуємо, якої форми будиночок, віконце, у який бік йде дим і т. д. Коли дитина повідомляє про закінчення роботи, її просять перевірити, чи все намальовано правильно. Якщо дитина побачить неточності у своєму малюнку, то може їх виправити, але це повинно бути зареєстровано експериментатором.

Обробка й аналіз результатів

За помилки відтворення малюнка присвоюються бали (по 1):

- неправильно зображений елемент (ліва й права частини паркану оцінюються окремо);
- заміна одного елемента малюнка іншим;
- відсутність елемента;
- розриви між лініями;
- значне збільшення малюнка (більше ніж у 2 рази).

Бал	Рівень
0	Високий
1	Вищий за середній
2	Середній
3	Нижчий за середній
4 - 5	Низький

При аналізі дитячого малюнка необхідно звернути увагу на проєктивне значення, наприклад, характер ліній: дуже жирні або «кошлаті» лінії можуть свідчити про стан тривожності дитини. Але висновок про тривожність у жодному разі не можна робити на підставі одного лише малюнка. Виниклу підозру необхідно перевірити спеціальними експериментальними методами з визначення тривожності.

Методику «Будиночок» можна розглядати як аналог II й III завдань тесту Керна-Йирасека, а саме: змальовування письмових літер (II завдання) і змальовування групи точок (III завдання). Зіставлення результатів зазначених методик дозволило зробити висновок, що методика «Будиночок» виявляє ті ж психологічні особливості в розвитку дитини, що й II та III завдання тесту Керна-Йирасека.

Методику «Будиночок» можна проводити як індивідуально, так і в невеликих групах.

Результат виконання методики в балах обраховується не стільки для порівняння однієї дитини з Іншою, скільки для простежування змін у сенсомоторному розвитку тієї самої дитини в різному віці.

Список використаної літератури:

1. Адаптація першокласників до школи. Матеріали сайту – Ваш психолог. Работа психолога в школе. [www.:vashpsixolog.ru](http://www.vashpsixolog.ru)
2. Аминникова Н.С. Адаптация первоклассников к школьным условиям// Фестиваль педагогических идей «Открытый урок». <http://festival/1september/ru/articles/314289/>
3. Барташнікова І.А. Барташніков О.О. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5-7 років.-Тернопіль: «Богдан»,1998. – 234с.
4. Газета «Психолог» №29-32, 2003.
- 5.Диагностика школьной дезадаптации / Под ред. С.А. Беличевой, И.А. Коробейникова, Г.Ф. Кумариной. – М.: Академия, 1993.
- 6.Ілляшенко Т.Д. Чому їм важко вчитися? Діагностика і корекція труднощів у навчанні молодших школярів- К.: Початкова школа, 2003.
- 7.Корекційні заняття психолога з дітьми 4 – 6 років / упоряд. Т.Ш.Червонна. – К.: Шк. світ, 2009. (Бібліотека «Шкільного світу»).
- 8.Коробко С., Коробко О. Робота психолога з молодшими школярами: Методичний посібник. – К.:Літера ЛТД, 2006
9. Марінушкіна О. Діагностика шкільної дезадаптації дітей молодшого шкільного віку// Діагностичний інструментарій психолога/ Упор. Т.Гончаренко. – К.: Шкільний світ, 2008.
10. Максименко С. Пам'ять дитини/Діагностичний інструментарій психолога-К.: Главник ,2004.

